

روش‌های تربیتی اسلام

سیره اسلامی حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله

www.ketab.ir

مریم شعبان زاده

پدیدآور: شعبان زاده، مریم، ۱۳۶۱ - .

عنوان و نام پدیدآور: روش های تربیتی اسلام (سیره اسلامی حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله) /

مریم شعبان زاده

مشخصات نشر: قم: امتداد حکمت، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص.

شابک: ISBN: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۱-۲۹-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۷۳] - ۱۸۴.

عنوان دیگر: سیره اسلامی حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله

موضوع: محمد صلی الله علیه و آله، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - دیدگاه درباره تربیت اخلاقی

موضوع: Muhammad, Prophet - Views on moral education

موضوع: محمد صلی الله علیه و آله، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - اخلاق.

Muhammad, Prophet - Ethics

موضوع: ابراهیم، پیامبر - دیدگاه درباره تربیت اخلاقی.

موضوع: Abraham (Biblical patriarch) - Views on moral education

موضوع: ابراهیم، پیامبر - اخلاق.

Abraham (Biblical patriarch) - Ethics

موضوع: تربیت اخلاقی - جنبه های مذهبی - اسلام.

Moral education - Religious aspects - Islam

رده بندی کنگره: BP ۲۳۰/۱۸

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۷

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۷۶۰۸۵

روش‌های تربیتی اسلام

سیره اسلام حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله

مریم شعبان زاده

ناشر: انتشارات امتداد حکمت

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۱-۲۹-۲

قطع: وزیری

بها: ۷۰ هزار تومان

سال چاپ: پاییز ۱۴۰۰

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

تماس با ناشر:

۶۴۷۳ ۴۹۵ ۰۹۳۶ (آقای محمد قمی اویلی)

۱۱۰۵ ۸۲۷ ۰۹۹۲

9 786227 981292

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفهوم‌شناسی / ۱۳

گفتار اول: کلیات	۱۵
مقدمه	۱۵
گفتار دوم: مفهوم‌شناسی	۱۹
روش در لغت و اصطلاح	۱۹
روش در لغت	۱۹
روش در اصطلاح	۱۹
تربیت در لغت و اصطلاح	۲۰
تربیت در لغت	۲۰
تربیت در اصطلاح	۲۱
تبیین ضرورت تربیت از دیدگاه قرآن و سنت	۲۱
ولادت و نسب حضرت ابراهیم علیه السلام	۲۳
معرفی مختصر حضرت و ولادت آن	۲۳
نسب حضرت ابراهیم علیه السلام	۲۳
پادشاه زمان حضرت ابراهیم علیه السلام	۲۶

معرفی اجمالی نمورود	۲۶
خواب نمورود و اقدامات او در این زمینه	۲۶
ازدواج حضرت ابراهیم علیه السلام	۲۸
ازدواج حضرت ابراهیم با ساره	۲۸
ازدواج حضرت ابراهیم علیه السلام با هاجرو تولد اسماعیل	۲۸
هجرت حضرت ابراهیم علیه السلام به مکه	۲۹
مدت عمر شریف	۳۰
وفات حضرت ابراهیم	۳۱
بررسی اجمالی زندگی حضرت محمد صلی الله علیه و آله	۳۱
ولادت پیامبر	۳۱
کفالت عبدالمطلب	۳۴
ازدواج پیامبر	۳۵
اولین همسر رسول گرامی صلی الله علیه و آله	۳۵
دعوت خویشاوندان	۳۶
وفات پیامبر	۳۷

فصل دوم: روش‌های تربیتی بیانی مشترک حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت

محمد صلی الله علیه و آله / ۳۹

مقدمه	۴۱
روش حکمت	۴۲
مفهوم شناسی	۴۳
آموزش حکمت از اهداف بعثت انبیا	۴۴
تقدّم تزکیه بر حکمت	۴۶

گفتار اول: کلیات

مقدمه

تمام انبیاء، موضوع بحث‌شان، موضوع تربیت‌شان و موضوع علم‌شان، انسان است. آمده‌اند این موجود طبیعی را از مرتبه طبیعت به مرتبه عالی مافوق الطبیعه، مافوق الجبروت، برسانند.^۱ تربیت انسان‌ها از مهم‌ترین هدف‌های بعثت پیامبران بوده است و برای به سداد کشیده شدن امثال و سیر درست آنها به سمت کمال، لزوم امر هدایت، در قرآن ضروری و حتمی می‌نماید. مسأله اساسی در این پژوهش، بررسی و تبیین روش‌های تربیتی مشترک حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله در قرآن و سنت است تا در پی آن برای تدوین نظام تربیتی مشترک انبیاء براساس آیات قرآن و سنت، گامی برداشته شود. رویکرد این پژوهش، تفسیر موضوعی قرآن و بررسی آیات و روایات مربوط به حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله در زمینه هدایت و ارشاد جامعه است. این پژوهش در سه فصل گردآوری شده که فصل اول: شامل دو گفتار: ۱- کلیات و ۲- مفهوم شناسی، فصل دوم: با عنوان روش‌های تربیتی بیانی (گفتاری) مشترک حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله و آخرین فصل به روش‌های تربیتی عملی (رفتاری) مشترک حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله با بهره‌گیری از آیات و روایات پرداخته و در حد وسع، آن‌ها را برای دست اندرکاران امر تربیت و اکاوی خواهیم کرد.

یکی از مباحث مهم، جذاب و کاربردی در آموزه‌های تربیتی انبیاء، بحث روش‌ها و

۱. روح‌الله موسوی خمینی رحمته الله علیه، صحیفه امام خمینی رحمته الله علیه، ج ۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام

خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۷۸، ص ۳۲۴.

شیوه‌های برخورد و تعامل پیامبران الهی با مخاطبان است. روش‌های تربیتی حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله در قرآن به شیوه‌های مختلفی بیان شده ولی به دلیل کثرت و گستردگی روش‌ها، جمع کردن همه آنها در یک پژوهش دشوار به نظر می‌رسد. به همین دلیل در این پژوهش دو روش بیانی (گفتاری) و عملی (رفتاری) بررسی شده است. شیوه‌های بیانی (گفتاری) روش‌هایی است که به نحوی با سخن و کلام، قابل ارائه بوده و اینها، عبارتند از: حکمت، موعظه، مجادله احسن (وَادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ...)، روش‌های عملی (رفتاری) حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله به گونه‌ای بود که افراد را به انجام دادن تکالیف الهی ملزم می‌کردند و این روش‌ها عبارتند از: امر به معروف، معرفی الگو... (قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ^۱). خداوند به پیامبر می‌فرماید:

«اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا»^۲

(از سیره و سنت زنده و پایدار ابراهیم تبعیت کنید).

آشنایی با سیره مشترک انبیاء و بهره‌گیری از روش‌های تربیتی پیامبران الهی در قرآن و سنت، بهترین راه برای موفقیت در تربیت و هدایت انسان‌ها به سوی کمال و سعادت است. موضوع حاضر از جنبه‌های تاریخی، عقایدی، اخلاقی و... قابل بررسی است، اما محقق در نظر دارد این موضوع را از جنبه‌های تفسیری و روایی بررسی نماید و به این سؤال پاسخ دهد که روش‌های تربیتی مشترک حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله از منظر قرآن و روایات چیست؟

در جهان امروز که بشر از نظر علم و دستاوردهای علمی، گام‌های بلندی برداشته است و با تحول در حوزه فناوری ارتباطات، نه تنها به اخلاق برتر و رفتاری انسانی‌تر رسیده، بلکه موجب شده تا عقاید و باورها، آداب و رسوم، ارزش‌های اخلاقی، نحوه زندگی و به طور کلی فرهنگ جامعه، دست‌خوش تغییر و دگرگونی شود و به سمت انحطاط بیش‌تر

۱. نحل، آیه ۱۲۵.

۲. ممتحنه، آیه ۴.

۳. نحل، آیه ۱۲۳.

سقوط کند. اما از طرفی، شاهد اوج گیری درخشش اسلام ناب محمدی در سراسر جهان هستیم و عرصه های جدیدی برای تعمیم و بسط ندای انبیاء و تعالیم آسمانی گشوده شد. لذا دشمنان دین و اسلام برآن شدند با ایجاد شبهات بین دین ابراهیمی و دین محمدی، شکاف ایجاد کنند و بیشترین نیرو و توان خود را به جنگ اعتقادی معطوف کرده و با شبیخون فرهنگی به ملت ها، سرمایه معنوی، ایمانی و فرهنگی آنها را در سایه تبلیغات مسموم خود، نابود می سازد. در چنین فضایی، ضرورت شناخت روش های تربیتی مشترک بین دین ابراهیمی و دین مبین اسلام و اصول و راهکارهای اساسی، اهمیت این موضوع را دوچندان می کند. ارشاد و هدایت مردم از اصلی ترین و مهم ترین برنامه و وظایف پیامبران الهی بوده به طوری که خداوند با صراحت کامل می فرماید:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ.^۱

بدین منظور، واکاوی روش های تربیتی مشترک حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله به ما این امکان را می دهد که با الگوبرداری و به روز کردن آن در شرایط کنونی که دشمنان با همه توان تبلیغاتی، ضد دین، به شبهه افکنی می پردازند، به پاسداری از باورها و ارزش های مذهبی بپردازیم و با تعمیم و تطبیق آن بر نظام های تربیتی در جامعه دینی امروز، راه گشای بسیاری از سؤالات بنیادین در حیطه معطلات تربیتی باشیم.